

γεγονότα. Έτσι, θα αποσιωπηθούν εντελώς τα κεμαλικά εγκλήματα που προηγήθηκαν και άνοιξαν τον ασκό της βίας στην περιοχή και θα ενοχοποιηθούν οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις για όλες τις πράξεις αντεκδίκησης, ακόμα και αυτές των Κιρκασίων και των Αρμενίων. Και βεβαίως, τα τεκμήρια της φιλοκεμαλικής προκατειλημμένης γαλλικής στάσης για τα γεγονότα της Νικομήδειας φυλάσσονται έως σήμερα στα στρατιωτικά αρχεία, στον πύργο Vincennes στο Παρίσι, και φαίνεται ότι αποτελούν τη μοναδική πηγή πληροφόρησης για κάποιους Έλληνες ιστορικούς.

Προσπαθώντας να καταγράψουμε τα γεγονότα που εγκαινίασαν τον κύκλο της βίας στην περιοχή της Νικομήδειας (Iznik), είχαμε την αμέριστη συμπαράσταση της «Εταιρείας Μικρασιατικών Σπουδών και Ερευνών Ευρωπού» και το δραστήριο πρόεδρό της Απόστολο Καραγιαννόπουλο. Τον ερευνητικό αυτό θεσμό δημιουργήσαν πρόσφυγες από το Φούλατζικ της Βιθυνίας και την Τσαντώ της Ανατολικής Θράκης, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στον Ευρωπό του Νομού Κιλκίς.

* Διδάκτωρ Σύγχρονης Ιστορίας, μαθηματικός, <http://kars1918.wordpress.com/>

Ο θρήνος για τη σφαγή του Φούλατζικ

Η σφαγή στο Φούλατζικ και η βία που άσκησαν οι κεμαλικοί στην περιοχή της Βιθυνίας κατά των χριστιανών (Ελλήνων και Αρμενίων), Κιρκασίων και Οθωμανών «παλαιότουρκων» συμπατριωτών τους, αποτυπώνεται στον παρακάτω θρήνο στην τουρκική γλώσσα των Ελλήνων της κωμόπολης, όπου ο απεχθής εχθρός δεν έχει εθνικά χαρακτηριστικά, αλλά είναι απλώς «οι κεμαλικοί»:

*Κεμαλίν ανταμλαρί χαρμανλαρντάν
ιντιλέρ,
Σαλέ γκιουνού Φουλατζιγί μπιστιλάρ,
γκιουζέλ καριλαρί αιρί κοϊντουλάρ,
βε τσιπλάκ οϊντιλάρ.
Τσοτζουκλαριμιζι όλμνεντεν μεζαρά
κοϊντουλάρ,
ερκεκλερί κλίσειν ιτσιντέ γιαχιλάρ,
παπαζίν αγζινά γκεμλερί γκετσιρντιλέρ.
Γετίς Γιουνανιστανίμ, γετίς, γιαντρίμ
κίμσεντεν γιόκτουρ.*

Δηλαδή:

*Οι κεμαλικοί κατέβηκαν από τ' αλώνια,
κι ημέρα Τρίτη πάτησαν το Φουλατζικ,
διάλεξαν τις ωραίες μας και τις έβαλαν
γυμνές στο χορό.
Εθαψαν τα παιδιά μας ολοζώντανα,
τους άνδρες έκαψαν στην εκκλησιά,
και στου παπά το στόμα πέρασαν
χαλινάρι.
Φθάσε Ελλάδα μου, φθάσε, δεν έχω απ'
αλλού βοήθεια.*

Το θρήνο διέσωσε ο δημοσιογράφος-απεσταλμένος της εφημερίδας «Εμπρός» των Αθηνών και μετέπειτα συγγραφέας Κωνσταντίνος Φαλτάιτς, με καταγωγή από τη Σκύρο. Ο Φαλτάιτς κατέγραψε, περίπου ένα χρόνο μετά, τις μαρτυρίες των διασωθέντων Φουλατζικιωτών μετά τη σφαγή, στους προσφυγικούς καταυλισμούς της Νικομήδειας. Οι εμπειρίες από τους πρόσφυγες πρωτοδημοσιεύθηκαν σ' ένα βιβλίο με την υπογραφή Φ.Κ. (Νοέμβριος 1921).

Ως άμεσος μάρτυρας, ο Φαλτάιτς περιγράφει με συγκλονιστικό τρόπο αυτά που συνάντησε: «Εξήντα χιλιάδες άνθρωποι, Έλληνες, Αρμένιοι, Κιρκάσιοι, Αλβανοί, Πέρσαι και Τούρκοι ακόμη έφευγαν μαζί με τον Ελληνικό στρατό, παίρνοντας μαζί των μόνο την ψυχή των, στο πλοίσιασμα των Τούρκων του Κεμάλ, και εύρισκαν σωτηρία και άσυλο στην ελεύθερον Ελλάδα...»

«Από την περιοχή της Νικομήδειας, μια περιοχή με σαράντα πέντε σχεδόν ελληνικές πολιτείες και χωριά, με σαράντα σχεδόν αρμενικά χωριά και πολιτείες και με άλλα τόσα κιρκασιακά, δεν έχει μείνει σήμερα άλλο τίποτα από στάχτη και ερείπια, και οι εκατό χιλιάδες των σφαγιασμένων κατά τον αγριότερο τρόπο που έχει να μας δείξει η ιστορία ανθρώπων, και οι σωροί οι ατελείωτοι των ανθρωπίνων κοκάλων που είναι σκορπισμένα στα βουνά, στους κάμπους, στα δάση και στις χαράδρες της Νικομήδειας...».

Καίγοντας τη «Μικρή Ελλάδα»

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗ *

Τον Ιούνιο του 1920 οι κεμαλικές συμμορίες οργάνωσαν εκστρατεία για να κάψουν το Φούλατζικ, που το αποκαλούσαν «Κιουτσούκ Γιουνανιστάν» (Μικρή Ελλάδα), να σφαγιάσουν τους κατοίκους του και να ληστέψουν τις περιουσίες τους. Για το σκοπό αυτό συγκεντρώθηκαν περίπου εξακόσιοι άτακτοι οπλοφόροι (τσέτες), αλλά και τακτικός στρατός με διοικητή τον οπλαρχηγό Χατζή Μεχμέτ, διοικητή χωροφυλακής του Καραμουσάλ.

Η δύναμη αυτή, ακολουθούμενη από πλήθος Τούρκων χωρικών, πολιορκήσε το Φούλατζικ από τα χαράματα της Κυριακής 21 Ιουνίου 1920. Αφού ασφάλισε όλα τα περάσματα, ώστε οι πολιορκημένοι να μην μπορούν να διαφύγουν, την Τρίτη 23 Ιουνίου 1920 μπήκαν πάνοπλα τμήματα στο χωριό και κάθισαν στα καφενεία της αγοράς. Εκεί ο αρχηγός τους Τζεμάλ μπέης κάλεσε τον πρόεδρο του χωριού Γεώργιο Χατζηκρήστου, τον ιερέα παπα-Φίλιππο Καλοκίδη και τους άλλους προκρίτους και τους διέταξε να παραδώσουν τα όπλα του χωριού, με την απειλή ότι θα επακολουθήσει έρευνα και αν σε κάποιο σπίτι βρεθούν όπλα, οι μεν ένοικοι θα σφαγιασθούν, το δε σπίτι θα πυρποληθεί.

Όταν παραδόθηκαν τα τουφέκια του χωριού, διέταξαν τον πρόεδρο και τον παπα-Φίλιππο να συγκεντρώσουν τα χρήματα και τα κοσμήματα του κόσμου, όπως και έγινε. Στους κατοίκους του χωριού επικρατούσε σιγή θανάτου. Τελικά, δόθηκε η εντολή στον παπα-Φίλιππο: Ολοι οι άντρες του χωριού από 14 ετών και άνω να συγκεντρωθούν στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, όπου δήθεν θα τους μιλούσε ο Τζεμάλ μπέης. Ολοι τότε κατάλαβαν τι επρόκειτο να συμβεί και προσπάθησαν να κρυφτούν. Βλέποντας αυτό οι Τούρκοι έβγαλαν «τελάλη» και απειλίσαν ότι όποιος βρεθεί στο σπίτι του ή στο δρόμο θα τουφεκιστεί. Τελικά, γύρω στις 15.00 μ.μ., ύστερα από έρευνες και υπό την απειλή των όπλων οδηγήθηκαν στην εκκλησία περίπου 300 άτομα και κλεί-

σθηκαν μέσα.

Όταν οι μελλοθάνατοι συγκεντρώθηκαν στο ναό, μπήκε μέσα ο σαδιστής Τζεμάλ μπέης και, μπροστά στα μάτια των άλλων εγκλείστων, βασάνισε με απεριγράπτη βαρβαρότητα τον εβδομηντάχρονο ιερέα και εθνομάρτυρα παπα-Φίλιππο. Τού πέρασε καπίστρι στο λαιμό και χαλινάρι στο στόμα, του έβγαλε με μαχαίρι το ένα του μάτι, τον έσυρε στο Ιερό, κι εκεί τον έσφαξε σαν αρνί, επάνω στην Αγία Τράπεζα. Επειτα έσυραν το σώμα του έξω, με το κεφάλι να κρέμεται, τον έδεσαν πίσω από ένα άλογο, το έσυραν στους δρόμους του χωριού και το πέταξαν σε μια χαράδρα. Στη συνέχεια έδεσαν απ' έξω την πόρτα της εκκλησίας και έβαλαν φωτιά για να κάψουν ζωντανούς τους κλεισμένους. Οι τελευταίοι, προκειμένου ν' αποφύγουν το φρικτό θάνατο, αποφάσισαν να σπάσουν την πόρτα και να ξεχυθούν έξω από το ναό, γνωρίζοντας ότι τους περίμεναν τα τουφέκια και τα μαχαίρια. Πολλοί τουφεκίστηκαν βγαίνοντας, ενώ οι τραυματίες σφάχτηκαν στον περίβολο της εκκλησίας... Ομως δεν αρκέστηκαν στους 300 της εκκλησίας. Γνώριζαν ότι ο ανδρικός πληθυσμός του χωριού ήταν μεγαλύτερος και για το λόγο αυτό συνέχισαν τις έρευνες στα σπίτια, πριν τα πυρπολήσουν.

Οδήγησαν έξω από το χωριό περί τα δέκα κορίτσια, που τα υποχρέωσαν να γδυθούν και να χορεύουν υπό τους ήκους ζουρνάδων και νταουλίων, πάνω από τα πτώματα των χωριανών. Πολλές γυναίκες ατιμάσθηκαν από τον ξεκαλίνωτο όχλο. Ακολούθησε ένα νέο Ζάλογγο, καθώς περί τις είκοσι μικρομάνες έπεσαν μαζί με τα παιδιά τους στον γκρεμό για να γλιτώσουν από την ατιμωση...

Το σύνολο των νεκρών της σφαγής, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και βρέφη, δεν κατέστη δυνατό να εξακριβωθεί. Μέχρι σήμερα εντοπίσθηκαν 182 ονόματα, ενώ οι συνέπειες της φυγής στο βουνό, οι στερήσεις, οι ασθένειες και η πείνα προκάλεσαν ανεξακρίβωτο αριθμό επιπλέον θυμάτων.

* Νομικός, ερευνητής της τοπικής ιστορίας του Φούλατζικ

Το σύνολο των νεκρών της σφαγής, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και βρέφη, δεν κατέστη δυνατό να εξακριβωθεί. Μέχρι σήμερα εντοπίσθηκαν 182 ονόματα

